

Het onderzoeksprogramma Ethiek, Onderzoek & Bestuur is een samenwerkingsverband van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) met het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Programmabureau

NWO / Ethiek, Onderzoek en Bestuur
Postbus 93425
2509 AK Den Haag
t: 070 3440622
e: eob@nwo.nl
w: www.nwo.nl/eob

The Ethics, Research & Public Policy research programme is a collaboration between the Netherlands Organisation for Scientific Research (NWO) and the Dutch ministry of Agriculture, Nature & Food Quality and the Dutch ministry of Health, Welfare & Sport.

Programme office

NWO / Ethiek, Onderzoek en Bestuur
P.O. Box 93425
2509 AK The Hague
The Netherlands
t: +31 (0)70 3440622
e: eob@nwo.nl
w: www.nwo.nl/eob

Ethiek, Onderzoek & Bestuur

Ethics, Research & Public Policy

Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek
Netherlands Organisation for Scientific Research

Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek
Netherlands Organisation for Scientific Research

Veel tijd en aandacht wordt geïnvesteerd om de onderzoeksresultaten onder de aandacht van een breed publiek te brengen. Daarom worden de onderzoeksprojecten besproken in het gratis magazine 'Ethiek, Onderzoek & Bestuur'. Informatie over de onderzoeksprojecten en de activiteiten binnen het programma zijn, samen met informatie over eerder door NWO gefinancierd ethiekonderzoek, te vinden op de website www.ethiekonderzoek.nl.

Ethiek, Onderzoek & Bestuur

Politici, ambtenaren en andere professionals stuiten dagelijks op ethische kwesties. Ondraaglijk lijden is een voorwaarde voor euthanasie, maar wanneer is er dan precies sprake van ondraaglijk lijden? Welke vormen van huisvesting van dieren houden voldoende rekening met het milieu en dierenwelzijn?

In het onderzoeksprogramma Ethiek, Onderzoek & Bestuur worden ethische dilemma's wetenschappelijk doordacht. Het gaat dan vooral om vraagstukken waarmee beleidsmakers worden geconfronteerd. Zo ontstaat inzicht in de beste aanpak van een dilemma en wordt helder wat nodig is om tot een goed en verantwoord beleid te komen. In het verlengde hiervan wordt ook de rol van de overheid bij de aanpak van die vraagstukken onderzocht. Duidelijkheid over de vraag waar de primaire verantwoordelijkheid ligt voor de aanpak van ethische dilemma's is erg belangrijk.

Het onderzoeksprogramma is in 2003 gestart en loopt tot 2009. Er worden vier programmalijnen onderscheiden. Dat zijn:

- Ethiek van zorg en gezondheid
- Ethiek van dier, natuur en voedsel
- Ethiek van technologisch onderzoek
- Algemene, theoretische en methodologische vragen

In ruim 20 projecten worden vraagstukken onderzocht die voor het beleid relevant zijn en die tot op heden niet of nauwelijks zijn bestudeerd. Daarbij werken ethici nauw samen met onderzoekers uit andere disciplines. Het gaat dan met name om de beleidswetenschappen, rechtswetenschappen, geneeskunde, biologie, diergeneeskunde en economie.

De eerste projecten zijn inmiddels afgerond.

The programme devotes much time and energy to bringing the insights resulting from its research to public attention. The programme's projects are described and discussed in a free **magazine**, called **Ethiek, Onderzoek & Bestuur**, and more information about current projects and activities, as well as details of earlier NWO-funded ethics research projects, can be found on a dedicated website at www.ethiekonderzoek.nl.

Ethics, Research & Public Policy

Politicians, civil servants and other professionals are confronted by ethical issues every day. Euthanasia, for instance, can only be conducted if there is 'unbearable suffering', but what exactly is that? Animals should be kept in accommodation that takes due account of the environment and animal welfare, but how do you define that?

In the Ethics, Research & Public Policy research programme, ethical dilemmas are thought through with academic rigour. Focusing specifically on issues faced by policymakers, the programme's researchers seek to discover the best ways of dealing with dilemmas and developing good, sound policies. They also study how governments approach such issues: how, for instance, do they clarify the all-important matter of who bears primary responsibility for how ethical dilemmas are tackled?

The programme, which began in 2003 and will run until 2009, covers four main areas of research:

- Ethics of health and care
- Ethics of animals, nature and food
- Ethics of technological research
- General, theoretical and methodological issues

In over 20 projects, research is carried out into issues that are relevant for policy and that have not yet received much (or any) scholarly attention. In these projects, ethicists work closely together with researchers from other disciplines, especially policy studies, law, medicine, biology, veterinary medicine and economics. The first projects have now been completed.

foto Dirk-Jan Vos

Ethiek van zorg en gezondheid

Ethics of health and care

Technische ontwikkelingen in de medische zorg leiden steeds vaker tot nieuwe medische toepassingen, die op hun beurt weer leiden tot ethische vragen. Ook de positie van zorgvragers en zorgverleners is voortdurend in beweging, niet in de laatste plaats door de invoering van marktwerking in de zorg. Omdat beleidsmakers op deze ontwikkelingen moeten anticiperen is ethisch onderzoek onontbeerlijk.

Voorbeeld van onderzoek:

– Zorg op afstand of ‘telezorg’ is één van de snelste technologische vernieuwingen in de zorg en brengt een veranderde zorgsituatie met zich mee. Welke nieuwe ethische verantwoordelijkheden legt dit bij patiënten, familieleden en hulpverleners?

Innovations in medical technology are resulting in many new medical applications that involve ethical issues. In addition, the roles of the recipients and the providers of care are constantly changing, among others due to the introduction of market forces in healthcare. Ethical research is indispensable in helping policymakers prepare for these developments.

Example of research:

– Remote care or ‘telecare’ is one of the fastest-growing technological innovations in the care sector, and it is changing the care situation. What new ethical responsibilities does this impose on patients, family members and carers?

foto Harm Meter / ANP

Ethiek van dier, natuur en voedsel

Ethics of animals, nature and food

In de samenleving is het denken over dieren, natuurbeleid en voedsel in het laatste decennium sterk veranderd. De overheid moet hier op inspelen bij het opstellen van nieuw beleid, maar stuit hierbij op verschillende ethische dilemma’s. Bijvoorbeeld over de wijze waarop met dierziekten moet worden omgegaan of de eisen die moeten worden gesteld aan voedsel.

Voorbeeld van onderzoek:

– Boeren krijgen geregeld kritiek over de wijze waarop zij dieren houden, dat zij het economisch belang zwaarder laten wegen dan het welzijn van het dier of het milieu. Ook onder boeren is daar veel discussie over. Ethici onderzoeken hoeveel ruimte boeren hebben om hun bedrijven aan te passen en welke ethische overwegingen daaraan ten grondslag liggen. Daarmee ondersteunen zij ook het gesprek tussen betrokkenen.

Within society thinking about animals, nature policy, and food has changed radically over the past decade. As a result, governments are having to develop new policies, but in doing so are against various ethical dilemmas, for example, the way livestock epidemics should be dealt with, or what requirements for food standards should be met.

Example of research:

– Farmers are often criticised for letting commercial factors outweigh animal welfare or environmental matters in accommodating their livestock. Indeed, farmers are debating about this amongst themselves. By studying how much scope farmers have to change their practices and what ethical considerations are involved, ethicists are able to provide sound input into the debate.

foto Lex van Lieshout / ANP

Ethiek van technologisch onderzoek

Ethics of technological research

De snelle ontwikkeling van nieuwe technologieën kan grote consequenties hebben voor onze maatschappij. Het is dan ook van belang dat mogelijke gevolgen tijdig in kaart worden gebracht zodat zonnodig op tijd kan worden ingegrepen. Het ethisch parallelonderzoek levert hieraan een bijdrage. In dit kader onderzoeken ethici onder meer hoe een nieuwe techniek zal worden toegepast, wat de kans is op misbruik en of er risico's zijn ten aanzien van milieu, veiligheid en privacy.

Voorbeeld van onderzoek:

– In ziekenhuizen zal steeds vaker worden gewerkt met intelligente software die medische beelden interpreteert. Hoe kan de verkregen kennis op ethisch verantwoorde wijze worden gedeeld en toegepast?

The accelerating pace of technological innovation can affect society drastically. It is therefore vital that any consequences – including ethical ones – are mapped out in advance, so that any necessary interventions can be made in good time. Within “parallel ethical research”, it is investigated, for instance, how a new technology may be applied, how likely it is to be misused and what risks it entails for the environment, safety and privacy.

Example of research:

– Hospitals are using increasingly sophisticated and intelligent software to interpret images. How can the personal medical data gathered in this process be shared and used in an ethically responsible way?

foto Gamma / HH

Algemene, theoretische en methodologische vragen General, theoretical and methodological issues

Het onderzoek binnen Ethiek, Onderzoek & Bestuur is praktisch georiënteerd. De resultaten moeten immers een handvat bieden bij het ontwikkelen van verantwoord overheidsbeleid. Diverse projecten leveren een bijdrage aan de methodologie en theorievorming. De praktijkgerichte vragen die worden aangesneden sluiten aan bij concrete kwesties in meerdere sectoren.

Voorbeeld van onderzoek:

– Staten binden zich van oudsher niet graag aan mondiale waarden en normen. Toch vinden veel mensen een supranationale organisatie als de VN zeer aantrekkelijk. Welke ethische gezichtspunten speelden een rol bij haar oprichting en hoe hebben deze zich over de jaren ontwikkeld?

Research within the programme is highly practical in its application: its findings are intended to be of practical value in developing sound public policies. Projects dealing primarily with methodology development and theory formation also touch on practical issues relevant to a variety of sectors.

Example of research:

– Historically, states have resisted binding themselves to upholding global norms and values. Yet many people find the idea of a supranational organisation like the UN very attractive. What ethical standpoints played a part in setting up the UN, and how have they developed over the years?